

A do jaké kategorie patříte vy? (Obyvatelé ghetta v litvínovském Janově)

VYLOUČENÉ LOKALITY

Pozor, hoří

V českých ghettech ukazují hodiny za minutu dvanáct

Nedávná pouliční válka s radikály útočícími na romské ghetto v Litvínově ukázala, že situace je zralá na pořádný průšvih. Problém zdejších „sociálně vyloučených lokalit“ už dospěl do stadia, že lidé vítají neonacisty potleskem coby osvoboditele z noční můry. To samozřejmě zvedlo zájem o léčbu, se kterou chce v nejbližší době přijít současná vláda.

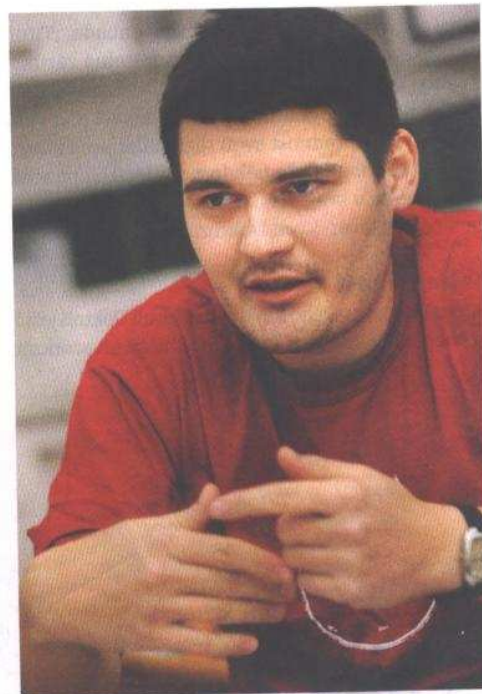
Ministerský pokus

Když letos měsíc před volbami představilo ministerstvo pro místní rozvoj svůj návrh řešení stále se zhoršující situace v 310 romských ghettech, bylo to prvotřídní překvapení. Dokument o budoucnosti „deprivovaných částí měst obývaných převážně občany romského etnika“ sklídl v první vlně především emocionální kritiku. Několik sporných částí, nešikovné formulace a oprávněná nedůvěra k ministromi pro místní rozvoj Jiřímu Čunkovi, který ještě jako vsetínský starosta vyháněl

tamní Romy do lesů a periferních ghatt, odsoudilo koncepci k přízvisku „paskvil“.

„Jasně jsme uvedli, že je to pouze pracovní verze, která je otevřená všem připomínkám a diskutím,“ říká ve své kanceláři vyzdobené fotografiemi romských dětí poradce ministra Čunka a spoluautor návrhu Jozef Baláž. „Navíc nejen, že se nejedná o konečnou verzi, ale pouze o její jednu část. Další části by měla doplnit ostatní ministerstva a zainteresované instituce,“ pokračuje Baláž, který v Bruntálu stále působí jako romský poradce a loni získal cenu sociální podnikatel roku.

Nejkontroverznější bod ministerské koncepce – rozdělení Romů žijících v sociálně vyloučených lokalitách do tří kategorií podle míry schopnosti opustit ghetto (viz rámeček *Tři kasty*) – po drobných úpravách ale nejspíš zůstane. „V zásadě je jedno, zda a jak škálu kritérií upravíme, důležité je, aby s rodinou pracoval sociální pracovník individuálně a nabídnutá pomoc jí byla ušitá co nejvíc na míru,“ říká Baláž.



Hlavně neztráčet čas. (Sociolog Čada)

Hlavně ať se něco děje

„V zásadě proti této pracovní verzi nic nemám,“ hodnotí ministerské plány ředitel Programu sociální integrace Člověka v tísni Karel Novák. „Ten

návrh chce spojit represi s měkkým přístupem podpory sociálně vyloučených, což je krok správným směrem. A i když je to návrh pod taktovkou ministra Jiřího Čunka, který problematiku řešil situaci ve Vsetíně, je dobře, že se konečně něco objevil.“

K tomu, aby se materiál ale mohl nazývat koncepcí, je podle Nováka ještě dlouhá cesta, již dnes je třeba jasně, že ohlašovaná snaha o „rozbití velkorodinné solidarity“ by měla být vypuštěna. Podle Baláže a dalších autorů návrhu je tato solidarita ve vyloučených lokalitách častou strategií přežití, ve které se úspěch jedince vždy rozmělní mezi všechny členy rodiny, a celkově podporuje strnulou zaostalost - například společný rozpočet rodin kariérně nemotivuje vydělávající a ani momentálně nezaměstnané, aby si našli práci. „Jistě, může to být problém, ale do žádného rozbití bych se nepouštěl,“ říká Novák. „Spíš bych nabídl pomocnou ruku těm, kteří se chtějí vymáknout.“ Podle ředitele Nováka má totiž velkorodinná solidarita i své velké klady: „Mezi Romy prakticky nejsou bezdomovci a dávání prarodičů do domovů je výjimečné. Rodina se vždy postará.“

Běh na dlouhou trať

Jestli ambiciózní koncepce ministerstva pro místní rozvoj dospěje až do stavu akčního plánu, podle kterého už by se začalo konkrétně jednat, zůstává otázkou. Plány totiž počítají se spoluprací ministerstva školství (ohledně předškolní přípravy, peněz na romské asistenty a mimoškolní aktivitu žáků), sociálních věcí (větší přesnost v rozdělování sociálních dávek a lepší sociální práce v terénu) a spravedlnosti (novela zákona, aby na osobní bankrot dosáhli i ti nejbědnější dlužníci), potřebná mezirezortní jednání jsou však ještě v plenkách. „Konkrétní pracovní skupiny budou vytvořeny do konce roku, nejspíše v lednu. V polovině příštího roku by se kompletní dokument měl dostat na stůl vládě,“ slibuje poradce Baláž.

Ani po vládním „ano“ však není vyhráno. Od roku 1989 tady byly schváleny tři vládní koncepce a sedmdesát dílčích, přesto k systémovému řešení nedošlo. Navíc - aby se systémové východisko stalo opravdu úspěšným, je potřeba aktivně zapojit i zastupitelstva v krajích a obcích, kde se sociálně vyloučené lokality nacházejí, a získat postupnou podporu veřejnosti. To však v Česku nebude vůbec jednoduché. Veřejnost i starostové často sdílejí předsudky

o romských občanech a navíc mají pocit, že už se toho bez úspěchu vyzkoušelo víc než dost.

Jak přesvědčit veřejnost

Podle studie Ivana Gabala, Karla Čady a Jana Snopka *Klíč k posílení integrační politiky obcí,*



Zpřesníme, co můžeme zpřesnit. (Poradce Baláž)

TŘI KASTY

Za „jedničkové“ romské rodiny by byly podle koncepce považovány ty, jež v posledním roce vzorně platily nájem, jejichž alespoň jeden dospělý člen má trvalé zaměstnání a děti navštěvují bez nezdůvodněných absencí školní a předškolní zařízení. Odměnou by se jim stala okamžitá nabídka vystěhování se z ghetta s roční asistencí sociálního pracovníka v novém bydlišti.

Druhou kategorií by splňovaly rodiny, jejichž dospělí členové nejsou déle než půl roku v evidenci úřadu práce, jejichž děti mají jen občasné výkyvy ve školní docházce a dluh na nájemném není příliš vysoký. Dvojkové rodiny by se po důkladnější asistenci sociálního pracovníka měly dopracovat k získání zaměstnání, částečnému splacení dluhů a následnému vystěhování z ghetta.

Nejpřísnější režim by byl stanoven pro rodiny ve třetí kategorii, a to pomocí tzv. ubytoven s pevným režimem. Při porušení zákazu užívání drog a alkoholu, rušení nočního klidu či neplacení nájmu by došlo k vystěhování. Celodenní asistence sociálního pracovníka a celkové nepohodlí pevného režimu by mělo vést k nastartování rodiny směrem k běžnému životu.

kteřá je založená na loňském výzkumu mezi takřka třemi tisíci respondenty ve všech krajích, je česká veřejnost přesvědčena, že 92 procent Romů nechce pracovat a jen zneužívají sociální dávky. Naprostá většina lidí si též myslí, že Romové si za svou tíživou situaci mohou sami, a že si ji tedy sami mají také řešit.

Lidé podle sociologa Čady takto usuzují především na základě generalizovaných zkušeností a mediálního obrazu romské menšiny. Výsledky výzkumu byly krajským a obecním zastupitelům a úředníkům během letošního roku prezentovány na speciálních seminářích společně s doporučením, jak situaci řešit.

„Reakce byly různé kraj od kraje. Často starostové říkali, že už toho vyzkoušeli víc než dost a že se jedná o neřešitelný problém,“ popisuje zkušenosti ze seminářového turné Karel Čada. Nejskeptičtější stanovisko zaujali představitelé Ústeckého kraje, kde v sociálně vyloučených lokalitách žije nejvíce lidí - 21 až 22 000.

Největší vstřícnost projevovali respondenti směrem k programům zaměřeným na vzdělání romské menšiny, o něco méně k těm týkajícím se zaměstnání. „To nepřekvapuje - vzhledem k obecné české důvěře ve vzdělání a také proto, že u dětí je podle dotazovaných největší šance na změnu,“ vysvětluje sociolog Čada.

Právě tyto kroky by ale předpokládaly znát etnické údaje o počtech dětí ve zvláštních školách, kde podle odhadu stále končí nesmyslně a podezřele vysoké procento romských žáků. Takové údaje si však zdejší úřady z „antidiskriminačních“ důvodů nevedou a vše se řídí jen odhady neziskových organizací a zainteresovaných institucí. „Jistě, bylo by lepší mít přesná čísla,“ říká Čada, „ale to by předpokládalo širší diskusi a monitoring, což zabere spoustu času a problém se zatím může prohloubit. Domnívám se spíše, aby vláda začala jednat hned s tím, co má k dispozici.“

A vláda na volání odborníků prý slyší. „Výstupy Agentury pro začleňování sociálně vyloučených lokalit zveřejníme co nejdříve a s ministerstvem pro místní rozvoj spolupracujeme,“ říká ministryně pro menšiny Džamila Stehlíková a dodává, že první dílčí úspěchy by měly být vidět v roce 2010 a zásadnější změny v horizontu jedné generace. ■

KATEŘINA ČOPIJKOVÁ
FOTO MATĚJ STRÁNSKÝ

4 INZERCE

z města von/umenie v prírode

autorka výstavy: Daniela Črná

do 1. února 2009

ápadočeská galerie v Plzni ve spolupráci s Galeríí města Bratislavy, výstavní síň „13“, Pražská 13, Plzeň, www.zpc-galerie.cz

ediální partneři

FlashArt

dějiny současnost

ATELIER

plzen.cz
nejlepší adresa ve městě